

BORÅS STAD

IFO/SOF/VÄF HSV
Delegering kompendium
provtagning blodtryck/puls,
andningsfrekvens, feber och
plasmaglukos
INS 10385

DELEGERING

Provtagning blodtryck/puls, andningsfrekvens, feber och plasmaglukos

Dokumentägare: Jasmina Ikanovic
Gäller för: Individ- och familjeomsorgsförvaltningen, Sociala omsorgsförvaltningen, Vård- och äldreomsorgsförvaltningen/
Version: 3
Senast reviderad: 2024-11-06
Revidering av dokumentet sker kontinuerligt.

Bakgrund

Vitala parametrar är mätvärden som visar hur kroppens viktigaste funktioner fungerar. De vi fokuserar på här är blodtryck, puls, andningsfrekvens, kroppstemperatur och plasmaglukos (blodsocker). Dessa används för att bedöma patientens tillstånd, upptäcka försämringar och ingår i rutinmässiga kontroller vid medicinska undersökningar och omvårdnad.

BLODTRYCKSMÄTNING

Blodtryck är trycket i artärerna när hjärtat pumpar ut blod. Blodtrycket anges i två siffror, till exempel 140/80 mmHg (millimeter kvicksilver).

Den första siffran, det systoliska blodtrycket, visar trycket i artärerna när hjärtat drar ihop sig och pressar ut blod. Den andra siffran, det diastoliska blodtrycket, visar trycket när hjärtat slappnar av och fylls med nytt blod.

Blodtrycket varierar under dygnet, med lägre värden under natten och högre under dagen. Det kan mätas sittande, liggande och stående. För att mäta blodtrycket behövs en manschett och ett stetoskop.

Blodtrycksmanschett

För en korrekt blodtrycksmätning är det viktigt att använda rätt storlek på manschetten.

Manschetterna har markeringar som visar vilken armomkrets de är avsedda för. När du placerar manschetten runt armen, se till att linjen på utsidan hamnar inom markeringarna på insidan av manschetten.

Det finns olika storlekar på manschetter:

- "Smal" 9 x 28 cm för armomkrets 15- 21 cm
- "Normal" 12 x 35 cm för armomkrets mellan 22-31 cm
- "Bred" 15 x 43 cm för armomkrets 32-44 cm
- Lårmanschett 18 x 60 cm kan användas för armar med 45 cm eller mer i omkrets.

Om en liten manschett används på en kraftig överarm blir blodtrycket falskt för högt, används en för bred manschett på en smal arm blir blodtrycket falskt för lågt.

Stetoskop

De flesta stetoskop har två sidor att lyssna med, membranet för högfrekventa ljud och klockan för lågfrekventa ljud. Membranet, som är den stora sidan används oftast. Men om ljuden är svåra att höra kan klockan vara ett bättre alternativ. Det är viktigt att vinkla stetoskopets skänklar så att öronproppar pekar framåt för att de ska sitta rätt i örongången.

Förberedelser och tillvägagångssätt

Blodtryck tas inte i en arm med pågående dropp eller om patienten har en fistel för njurdialys
Innan blodtrycksmätning ska patienten:

- sitta och vila minst fem minuter
- inte röka, snusa eller dricka kaffe en halvtimme innan mätning
- undvika kraftig fysisk aktivitet

Under mätningen ska patienten:

- vara tyst
- armen ska vara i hjärthöjd vid sittande och liggande mätning
- armen ska hänga avslappnad rakt ned vid stående mätning
- handflata ska vara vänd uppåt
- benen ska inte vara korsade
- fötterna ska vara stadigt i golvet och ryggen mot stabilt ryggstöd

Gör så här:

- Placera manschetten stadigt men inte hårt på överarmen, ca 2 cm ovanför armvecket
- Känn pulsen i armvecket och lägg stetoskopet där pulsen kändes
- Pumpa upp manschetten till 200 mmHg
- Släpp därefter ut trycket med 2-3 mmHg/sekund.
- De första pulsslagen som hörs (även om det är svagt) är det systoliska blodtrycksvärdet
- När ljudet upphör är det diastoliska blodtrycksvärdet
- Vid upprepade mätningar är det viktigt att släppa ur all luft ur manschetten och vänta en minut före nästa mätning. Om pulsslagen försvinner under mätningen, får man aldrig pumpa upp manschetten under pågående mätning, utan börja om från början.
- Dokumentera i HSL-journalen tagna värden, tidpunkten och om mätningen utförts i sittande, liggande eller stående
- Torka av blodtrycksmanschett och stetoskop med desinfektionsmedel

Vanliga felkällor

- Åtsittande kläder, sitter för hårt på överarmen.
- Fel manschettbredd, för bred ger lågt blodtryck och för smal högt. Kontakta sjuksköterska vid fel storlek på manschett.
- Armen är inte i hjärtnivå ger felvärde på en liggande patient
- Armen är inte avslappnad, svårt att höra
- Vid problem kontakta sjuksköterskan

Automatisk (elektroniskt) blodtrycksmätare

- De automatiska blodtrycksmätarna mäter medelblodtrycket genom att registrera variationer i armens cirkulation. Utifrån detta beräknas det systoliska och diastoliska blodtrycket. Dessa mätare är inte alltid pålitliga vid högt eller lågt blodtryck, hög och låg puls eller rytmrubbningar som förmaksflimmer
- Patienten ska förberedas på samma sätt som vid manuell blodtrycksmätning
- Den automatiska blodtrycksmätaren ska vara lätt att använda, CE märkt, godkänd och kunna kalibreras
- Använd alltid manuell blodtrycksmätning i första hand

PULSMÄTNING

Allmänt

Pulsen är antalet hjärtslag per minut, till exempel 80 slag/minut. Vid varje hjärtslag pumpas blod genom artärerna. Pulsen ska normalt vara regelbunden men kan vid vissa sjukdomstillstånd vara oregelbunden. En normal vilopuls är mellan 50-100 slag per minut, men kan variera beroende på fysisk aktivitet eller tid på dygnet. Lättast att känna pulsen är på handleden, armvecket och halsen.

Pulsmätning

För att mäta pulsen använd 2-3 fingrar, men inte tummen eller lillfingret. Känn efter pulsen med fingertopparna och tryck lagom hårt så att kärlet inte trycks ihop (komprimeras). Pulsen bör mätas under en minut, särskilt om pulsen är långsam eller oregelbunden. Använd en klocka med sekundvisare eller ett stoppur för att mäta tiden.

- Patienten bör vila 5 minuter, men vid akuta situationer mäts pulsen direkt
- Lokalisera radialispulsen på tumsidan av handleden, placera pek-, lång- och eventuellt ringfinger lätt över artären. Pulsen kan även mätas på andra ställen ex armvecket, halsen
- Räkna pulsen under en minut
- Dokumentera tidpunkten för mätningen och resultatet. Meddela sjuksköterska vid avvikande värden

Andningsfrekvens

Allmänt

Andningsfrekvens är antal andetag per minut. En normal andningsfrekvens hos en vuxen person i vila är 12-20 andetag/minut. Vid vissa sjukdomstillstånd kan andningsfrekvensen förändras, bli ansträngd, ensidig eller ytlig, vilket kan vara allvarliga tecken.

Hur går mätningen till?

Andningsfrekvensen bör mätas utan att patienten är medveten om det, eftersom medvetenhet kan påverka andningen. Andningsfrekvensen räknas alltid under en hel minut.

Observera följande:

- Notera bröstorgans rörelser: Höjer sig bröstkorgen regelbundet och liksidigt?
- Är andetagerna djupa eller ytliga? Ser andningen ansträngd ut? Har patienten till exempel uppdragna axlar eller indragningar på halsen?
- Blåaktig hudfärg, särskilt på läpparna

Kroppstemperatur

Allmänt

Kroppstemperaturen är olika hos olika individer men en normal temperatur ligger mellan 36-37,8 grader. Ålder, hälsotillstånd och tid på dygnet kan påverka kroppstemperaturen. Kroppen strävar alltid efter en jämn temperatur och kan både producera och göra sig av med värme för att uppnå detta.

Man behöver generellt mer vätska när det är varmt eller om man svettas mycket. Var uppmärksam på minskad urinmängd eller mörkare urin då det kan vara tecken på vätskebrist.

Feber

Feber innebär att kroppstemperaturen är högre än den normalt brukar vara. Det är kroppens reaktion på infektioner som orsakas av virus eller bakterier. Man huttrar och fryser medan temperaturen stiger och blir svettig när febern går ner igen.

Hur hög kroppstemperatur blir vid feber kan variera beroende på vilken kroppstemperatur man har normalt. Ett tydligt mått för feber är sjukdomskänsla i kombination med att kroppstemperaturen ökar minst en grad från det normala.

Temperaturmätning

Temperaturen går att mäta i hörselgången, rektalt i ändtarmen, oralt i munnen eller i armhålan. Ta reda på vilken metod som används på din arbetsplats.

Plasmaglukos (p-glukos, blodsocker)

Blodsocker i kroppen mäts genom ett blodprov (stick i fingret). Normalt plasmaglukosvärde ligger mellan 4-6 mmol. Vanligtvis mäter du patientens blodsocker vid bestämda tider enligt HSL-beställningen från sjuksköterska men du ska också mäta blodsocker när patienten inte mår bra. För att kunna mäta blodsocker behöver du ha blodsockermätare, lansetter och testremsor.

Så här gör du när du tar blodsocker:

Se till att patientens fingrar är rena, torra och varma. Vänd handflatan uppåt (1)

Stick på ovansida, utsidan av fingertoppen (2)

Torka bort första bloddroppe (3)

Fyll i teststickan (4)

Håll en tork mot fingret (5)

Sammanfattning – Referensvärden

- Blodtryck 140/80
- Puls 50-100 slag/minut
- Andningsfrekvens 12-20 andetag/minut
- Kroppstemperatur 36-37,8 grader
- P-glukos 4-6 mmol

SBAR

SBAR (Situation, Bakgrund, Aktuell bedömning, Rekommendation) är en kommunikationsmodell som säkerställer att viktig information presenteras snabbt och tydligt. Hälso- och sjukvården är en komplex och riskfylld verksamhet, där viktig information om patienter överförs mellan olika yrkesgrupper. Många av misstag som sker i vården beror på bristande kommunikation. Därför är det viktigt att informationen är korrekt och att kommunikationen fungerar effektivt.

Se exempel nedan på hur det kan gå till i kontakt med sjuksköterska.

Exempel

Situation - Hej! Jag heter Kalle och jobbar inom hemtjänsten på Trandared. Jag ringer angående brukaren Gunborg Månsson född 19390101. Hon mår inte så bra, hon är varm och hostar.

Bakgrund - Hon har KOL sedan tidigare och hon upplever att hon blev försämrad igår kväll.

Aktuell bedömning - Jag har tagit blodtrycket på henne vilket var 100/50 och hon har en andningsfrekvens på 20, hon har lätt feber på 38 grader och p-glukos 8,2 mmol.

Rekommendation - Jag tror att hon är i behov av en bedömning av en sjuksköterska.